

Відгук

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Желанової Вікторії В'ячеславівни про дисертацію Кондратець Інни
Вікторівни „Розвиток рефлексивної культури педагогів дошкільних
навчальних закладів у системі післядипломної освіти”,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти**

Актуальність дослідження Кондратець І. В. зумовлена кількома обставинами. По-перше, стрімкі соціально-економічні, інноваційно-освітні трансформації в житті України, а також глобалізаційні процеси, пов'язані з орієнтацією нашої держави на інтеграцію із світовою спільнотою, посилили потребу суспільства у педагогах, здатних до самоаналізу, самокритики, самореалізації й самоактуалізації. По-друге, рефлексивна педагогіка й реалізація рефлексивно зорієнтованої освіти є відносно новими напрямками вітчизняної педагогічної теорії та практики, які активно розвиваються у сучасному науковому й освітньому просторі України та потребують теоретико-методологічного обґрунтування й технологічного забезпечення. По-третє, існує гостра необхідність в удосконаленні методичного супроводу першої й дуже важливої у житті дитини дошкільної ланки освіти, а також практико зорієнтованої перебудови системи професійної підготовки педагогів дошкільного навчального закладу. При цьому сучасні освітні тенденції, пов'язані з „навчання протягом життя”, посилюють значущість системи післядипломної освіти в особистісно-професійному розвитку педагога дошкільного навчального закладу. Отже, актуальність представленого дослідження знаходиться в контексті реалізації суспільних, науково-теоретичних й практичних потреб у розробці й експериментальній перевірці педагогічних умов, що забезпечують розвиток рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти. У світлі сказаного, проблема, яку взялася науково вирішувати дисертантка, вбачається гостро актуальною, необхідною й доцільною.

Достовірність наукових положень, висновків і результатів дослідження Кондратець І. В. підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних

положень дослідження, виявленням зв'язків між компонентами досліджуваного феномену рефлексивної культури, доведенням залежності рівня розвитку рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів від певних педагогічних умов.

Грунтовний аналіз наукової літератури дозволив здобувачці коректно визначити науковий апарат дослідження. Зокрема, його предмет логічно узгоджується з об'єктом і метою; чітко сформульовано гіпотезу й завдання дисертації, що уможливило оптимально визначити загальну стратегію наукового пошуку.

Варто підкреслити, що для вирішення поставлених завдань, досягнення мети і перевірки гіпотези дисертанткою застосовано комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу наукової роботи, прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювалися у послідовності, відповідній до методики наукового пошуку, що дало змогу здійснити цілісний аналіз предмету дослідження.

Найбільш суттєвими результатами дисертаційної роботи, що містять новизну вважаємо теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені педагогічні умови, а також модель розвитку рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти.

До переваг роботи Кондратець І. В. можна віднести її безсумнівне практичне значення, яке полягає в розробці діагностичного інструментарію та програми поетапного розвитку рефлексивної культури педагогів у системі післядипломної освіти.

Дисертація побудована на ґрунтовній джерельній базі. Автором проаналізовано 408 наукових джерел (із них 9 іноземною мовою), в яких досліджувана проблема розглядається під кутом зору філософії, психології, педагогіки, що створило передумови для системного міждисциплінарного висвітлення теми.

Структура дисертаційної роботи є виваженою та чіткою, логіка – переконливою: від розгляду теоретичних засад і визначення ключових понять дисертації до обґрунтування методики дослідження стану розвитку рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів й експериментальної перевірки умов, що сприяють ефективності зазначеного процесу у системі післядипломної освіти.

У першому розділі дисертації дослідниця аналізує генезу проблеми рефлексії у міждисциплінарному вимірі відповідно до феноменології філософії, психології та педагогіки й виокремлює певні напрями дослідження означеного феномену. Автор здійснює дефініційний аналіз понять „рефлексія”, „рефлексивна культура”. Результати цієї аналітичної роботи дисертантка узагальнює в таблицях. Варто зауважити, що усталені в науці підходи до зазначених феноменів супроводжуються їх авторським тлумаченням дисертантки, що є безперечним позитивом роботи.

Суттєвим теоретичним напрацюванням Кондратець І. В. є аналіз системи післядипломної освіти в Україні, зокрема, такої її форми, як підвищення кваліфікації. При цьому автор, базуючись на положеннях акмеологічного підходу й фасілітаційних позиціях андрогогіки, визначає структуру методичної компетентності андрагогів, доводить доцільність використання методу моделювання у процесі розвитку рефлексивної культури у системі післядипломної освіти.

Заслуговує на увагу представлений дисертанткою аналітичний опис наукових праць щодо проблеми рефлексивної культури педагога дошкільного навчального закладу. Проте найбільш ґрунтовним теоретичним здобутком Кондратець І. В. є авторське трактування поняття „рефлексивна культура педагога дошкільного навчального закладу” й визначена дисертанткою структура зазначеного феномену.

Вдалим, на нашу думку, є поданий у другому розділі роботи критеріальний апарат дослідження та діагностичний інструментарій, що містить як стандартизовані (методика визначення рівня сформованості

педагогічної рефлексії О. Калашнікової), так й авторські методики (анкета „Рефлексія в професійній діяльності”).

У третьому розділі дисертації репрезентовано експериментальну частину дослідження. Важливим доробком Кондратець І. В. є обґрунтовані та експериментально перевірені умови розвитку рефлексивної культури педагога дошкільного закладу, а також модель зазначеного процесу, яка може стати концептуальним орієнтиром для педагогів дошкільних закладів у практичній реалізації розробленої дисертанткою програми. Варто зауважити, що використання методу моделювання у дослідженні кандидатського рівня надає йому більшої наукової ваги.

Загалом, опис експериментальної складової дисертації, спрямованої на дослідження динаміки рівнів розвитку рефлексивної культури й узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи, логіка подання процедури збору емпіричних даних та перевірки їх достовірності на всіх етапах експериментальної роботи відповідають меті і завданням дослідження.

Результативність і достовірність експериментального дослідження підтверджено методами математичної статистики та засвідчено довідками дошкільних навчальних закладів № 1, № 2, № 4, № 6, № 8, № 14, ЦРД м. Новограда-Волинського; дошкільних навчальних закладів № 154, № 173 м. Одеси; дошкільного навчального закладу № 61 м. Києва; Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; КЗ „Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” ЗОР, у яких відбулося впровадження результатів дослідження в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів й у систему післядипломної освіти педагогів дошкільних навчальних закладів.

Слід відзначити, що загальні висновки відповідають поставленим дисертанткою завданням, переконливість яких засвідчує самостійність й достатню наукову підготовленість здобувача.

Список літературних джерел (408 позицій), а також посилання на них у тексті дисертації зроблено, загалом, з дотриманням вимог.

Матеріали, що подані в додатках сприяють повноті сприймання основного тексту. Таблиці, рисунки увиразнюють уявлення про цілісність дослідження.

Зміст автореферату є повністю ідентичним змісту дисертації. Результати дослідження достатньо повно відбито в 23 одноосібних публікаціях, із них 4 – у зарубіжних виданнях та 5 – у фахових виданнях України; 14 публікацій представлено в інших виданнях, зокрема, в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Попри відзначений позитив, вважаємо за потрібне звернути увагу і на недоліки, які також мають місце у роботі:

1. У підрозділі 1.1 представленої дисертації подано місткий ретроспективний матеріал щодо генези феномену рефлексії у філософії й психології, але виникає питання щодо його узгодженості з предметом дослідження. До того ж, на нашу думку, у підрозділі 1.1. було б доцільним виокремити певні етапи становлення рефлексії.

2. На нашу думку, потребує корекції послідовність репрезентації структурних компонентів рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів. Уважаємо, що більш обґрунтованою була б така логіка їх подання: 1) мотиваційно-емоційний компонент; 2) когнітивний компонент; 3) процесуальний компонент.

3. У підрозділі 1.3 дисертації розглянуто відомі наукові підходи, а саме: культурологічний, особистісно зорієнтований, компетентнісний, аксіологічний та акмеологічний. На нашу думку, цей важливий теоретичний фрагмент дисертації доцільно було б доповнити інформацією щодо реалізації концептуальних положень зазначених підходів саме у процесі розвитку рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів. До того ж, вважаємо за необхідне констатувати відсутність серед окреслених підходів середовищного. Адже рефлексивне середовище є одним із провідних феноменів представленої роботи.

4. Уважаємо, що варто було б удосконалити логіку розгляду запропонованих у дисертації умов, зокрема, усвідомлення сутності й актуальності рефлексії як засобу особистісного й професійного розвитку, набуття стійкої мотивації до її здійснення подавати як базову, ґрунтовну умову.

5. На нашу думку, у процесі аналізу вектору рефлексії, пов'язаного з професійною рефлексією педагога дошкільного навчального закладу, недостатньо урахована вікова специфіка дошкільника, тобто контингенту, у взаємодії з яким саме й реалізується рефлексивна культура педагога.

6. Уважаємо за необхідне відзначити як менш вдалий якісний складник статистичного аналізу, що поданий дисертанткою у експериментальній частині роботи.

Проте зазначені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дисертаційної роботи Кондратець І. В.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що дисертація „Розвиток рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти” є самостійною і завершеною роботою, яка за рівнями наукової новизни і практичного значення відповідає чинним вимогам п.п. 9,11 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.04.2013 р. № 567, а її автор – Кондратець Інна Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії педагогіки
Київського університету імені

Бориса Грінченка
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Желанова В.В.
(ПІБ)

(ПІБ)

Желанова В.В.

Желанова В.В.